

Lőrincz Sándor

Groteszk festői grafikák

Kertész Sándor kaposvári kiállításáról

Szent és profán nem válik ketté a világmindenség szempontjából – idézőnek fel bennem Balás Béla kaposvári megyés püspök szavai, amikor megállók-megpihenek Kertész Sándor Székely Bertalan-díjas festőművész alkotásai előtt a Somogy Megyei Kormányhivatal galériájában. Az életmű grafikai vonulatáról számot adó kollekciónak kellően nyomatékosítja e tényt, s egy-egy mű felkiáltójelként figyelmeztet életünk, cselekedeteink fonásáigára.

A Tornio, Bécs, Udine, Schio, Enna, Glinda, Ljubljana, Schladming közönsége előtt is ismert művész ugyan már másfél évtizede nem jár be a kaposvári Táncsics gimnázium patinás épületébe, hogy rajzot s művészettörténetet tanítson, de nosztalgiával gondol a katedrára. A festészet mellett a művészetpedagógia kinnal-gyönyörrel teli világa jelentette számára a teljességet. Erről hetvenen túl sem kellett lemondania; többen fordulnak hozzá eligazítást remélve a ceruzarajz, az olaj, az akril, a tempera, a pasztell, a kollázs vagy éppen a vegyes

technika világában. Nemcsak a kifejezőmód inspiráló számukra, hanem az a jelentéstöbblet, amely alkotásai láttán megálljt parancsol, jókedvre derít vagy felráz – kendőzetlenül képünkbe vágva a kíméletlen gogoli igazságot: „Magatokon röhögtek!”

Az április 17-éig látogatható, Festői grafikák című kiállításon felnagyítódnak e földi lét disszonáns elemei, fanyar eleganciával tükröt tartva a társadalomnak, az éppen aktuális művészeti trendnek. Kertész azonban műveivel megpróbál botránkoztatás nélkül üzeni a „homo digitalisnak”. Az irónia hatásos eszközével, de sohasem oly módon, hogy cinizmusba csapjon át.

Honnan Kertész iróniára való hajlama? Egyik pap barátomat egyszer megkérdeztem, honnan eredeztethető a XXI. század sebzettsége, s azt a választ kaptam: a XX. századból. Ez a sebzettség – amelyet talán élete végéig őriz az ember – Kertész Sándornak is sajátja. Ő sem tud felhőtlen gyermekkoráról beszámolni. Pedagógus édesapja két-három évnél többet ritkán töltött egy-egy településen, a falu pedig csak nagy néha fogadja be a „gyüttmenteket”. Diáktársai rendre csipkelődtek, védekezése makacs ellenállást, illetve befelé fordulást szült. E szeizmográférzékenységre valló kritikus szemlélet ma is a sajátja. Lehet, hogy emiatt páran összesúgnak mögötte, de ez is azt jelzi: néhány lépéssel előttük jár...

Kertész Sándor is figyelte az előtte járókat. Mestereit, Winkler Lászlót, Fischer Ernőt, Bálint Endrét, Martyn Ferencet, hogy tanuljon tőlük, miközben önmaga is a szárnyalás öröme, a repülés boldogságára, a gondolatszabadság kegyelmi állapotára törekedett.

A házvégék, a palánkok, az egyes régi népi tárgyak szeretetét, az ékes ruházatát fokozatosan levető falusi létforma világát idéző, tárgyi emlékeket megelevenítő, valamint a gyengédebb nemet témául választó művek mellett a szárnyak is megjelennek. Ha úgy tetszik az angyalszárnyak, amelyek kiemelnek a közönyből, a középszerűségből, s amelyek az eget összekötik a földdel. Merthogy az égi inspiráció valóság Kertész világában. E szárnyalás a kiemelkedés vágyáról, az elszakadásról szól. Megrögzött helyzetektől, rítusoktól, életmódtól, lehúzó erőktől. Egyik képe láttán az ugyancsak somogyi származású Gyergyai Albert író, műfordító jut eszembe. Az egykori nagybajomi fiú, aki – akárcsak Fekete István Göllét – az irodalomba emelte szülőfaluját. Az anyám meg a falum után megírta A falutól a városig című művét, ebben is érzékeltette az elvagyódást – csakúgy, mint Átsuhan című képével Kertész.

A grafikának kiváló illusztrálóereje van; még akkor is, ha sokan úgy vélekednek, hogy az író, a költő és az olvasó közé tolakodik. Ahogy a több mint félezer kötetet illusztráló Szász Endre is fittyet hányt e kijelentésre, úgy Kertész is mindig örömmel adta munkáit illusztrálásra. Szoliva János Szélidő című verseskötetét, valamint Berta Árpád életrajzi művét gazdagítják munkái, de Gencso Hrisztozov bolgár költő, műfordító is lecsapott a Kertész-grafikákra. A kritikus szemű kaposvári festőművész ma is szívesen látja el tanácsokkal a hozzá fordulókat. Úgy, ahogy a Kossuth-díjas író, költő, irodalomszervező Fodor András, a „mérei” dombok szülötte is tette, miközben a fővárosból rendre visszatérve maga köré gyűjtötte az induló, oroszlánkörmeiket próbálgató, ifjú somogyi titánokat. Az igazat ugyanis ki kell mondani, ahogy Kertész is teszi, akár kíméletesen, akár konokkeményen, mert csak így lendülhet előrébb a világ kereke.

(Szövegforrás: in: Új Ember, Budapest, 2014/03/23 és <https://ujember.hu/groteszk-festoi-grafikak/>)